

گزارش جهانی آب در سال ۲۰۲۱: ارزشگذاری آب

تعیین ارزش واقعی «طلای آبی» که باید از آن حفاظت کنیم.

تهیه کننده: مهدیار حمیدی

گزارش جهانی آب سال ۲۰۲۱ نشان می‌دهد که ناتوانی در فهم ارزش آب، علت اصلی هدررفت آب و استفاده نادرست از آن است. برخلاف دشواری انتساب ارزش عینی و تردیدناپذیر به منبعی که بنیاد حیات است، به نظر می‌رسد لازم است ابعاد گوناگون آب بررسی شود تا جنبه‌های گوناگون «ارزش» آن درک شود. این مهم به ویژه در دوران کمیابی فزاینده آب و رشد جمعیت و تغییر اقلیم مصداق می‌یابد.

به گفته Audrey Azoulay، مدیر کل یونسکو، «آب، ارزشمندترین منبع ما است؛ طلای آبی که بیش از ۲ میلیارد انسان دسترسی مستقیم به آن ندارند. نه تنها برای بقا، اساسی است، بلکه نقش بهداشتی، اجتماعی و فرهنگی در بطن جوامع انسانی ایفا می‌کند.»

گزارش جهانی امسال آب به موضوع ارزش آب می‌پردازد و نشان می‌دهد که هدررفت آب و استفاده بی‌مبالات آن، ریشه در این واقعیت دارد که ما غالباً به آب تنها بر اساس هزینه آن فکر می‌کنیم، بدون آنکه ارزش فوق‌العاده آن را که قیمت‌گذاری آن ناممکن است، دریافته باشیم.

به گفته Gilbert F. Hounbo، رئیس بخش آب سازمان ملل و صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی (IFAD)، «اثرات فاجعه‌بار همه‌گیری کووید-۱۹، اهمیت دسترسی به آب، دفع فاضلاب و تأسیسات بهداشتی را به ما یادآوری می‌کند، و نشان می‌دهد که هنوز هم بسیاری از مردم از آنها محرومند. بسیاری از

مشکلات ما به این دلیل به وجود می‌آید که ما ارزش کافی برای آب قائل نمی‌شویم؛ و غالب اوقات اصلاً ارزش‌گذاری نمی‌شود.» بی‌گمان، ارزش آب، محاسبه‌ناپذیر و بی‌کران است، چون حیات بدون آب نمی‌تواند وجود داشته باشد و هیچ جایگزینی ندارد. شاید بتوان تبلور این واقعیت را به بهترین شکل در اشتیاق انسان به یافتن رد پای آب در مریخ، یا این واقعیت که آب و حیات را در مطالعه دیگر سیاره‌ها، جانشین یکدیگر می‌دانیم ملاحظه کرد.

گزارش امسال بر ضرورت پراهمیت گسترش مفهوم «ارزش» آب تأکید می‌ورزد و اصرار دارد که نباید مفاهیم «قیمت»، «هزینه» و «ارزش» را اشتباه بگیریم. با اینکه قیمت و هزینه، بالقوه کمی‌شدنی هستند، مفهوم «ارزش» بسیار گسترده‌تر است و ابعاد اجتماعی و فرهنگی را در برمی‌گیرد.

در واقع، آب مانند دیگر مواد خام (اولیه) نیست که بتواند به مانند کالا با آن رفتار شود و آزادانه در بازارهای سهام داد و ستد شود. چالش کار، تعیین ارزش منبعی

است که اهمیت آن در حوزه‌های مختلف فعالیت اقتصادی، در زمان‌های مختلف تغییر می‌کند، بدون آنکه احتساب ابعاد اجتماعی، محیط‌زیستی و فرهنگی آن به فراموشی سپرده شود.

ابزارها و روش‌شناسی‌های ارزش‌گذاری آب، هم ناقص‌اند و هم نادرست به کار می‌روند. ابزارهایی که امروز در اختیار داریم، ارزش آب را به جنبه اقتصادی آن فرو می‌کاهند. ارزش اقتصادی آب را، با توجه به استفاده‌های فراوان در تولید غذا، برق و تولید صنعتی، و ... نمی‌توان انکار کرد.

با اینکه ارزش‌گذاری پولی در کشاورزی و صنعت، آسان فهم است، اشکال آن در برآورد دست پائین است، حتی وقتی جنبه‌های دیگری را که پولی‌کردن آنها دشوارتر است، وارد محاسبه نکنیم. چگونه می‌توانیم معنای ۴۴۳ میلیون روز در سال مدرسه‌نرفتن را به سبب بیماری‌های ناشی از آب کمی کنیم؟ افزون بر این، برخی جوامع نگاه اقتصادی به طبیعت و منافع آن را نمی‌پذیرند، و حقوق «مام طبیعت»

”

«هدررفت آب و استفاده بی‌مبالات آن، ریشه در این واقعیت دارد که ما غالباً به آب تنها بر اساس هزینه آن فکر می‌کنیم، بدون آنکه ارزش فوق‌العاده آن را که قیمت‌گذاری آن ناممکن است، دریافته باشیم.»

“

را پیش می‌کشند. متأسفانه، قرائت اقتصادی از ارزش آب در این قبیل جوامع، راه دشواری در پیش دارد.

برای نمونه در هند، هندوها به رودخانه گنگ به مانند هویتی زنده با همان حقوقی که برای بشر قائلند، احترام می‌گذارند. در نیوزیلند، قانون مصوب سال ۲۰۱۷، رودخانه Whanganui را «کلیتی تقسیم‌ناپذیر و زنده، از کوه‌ها تا دریا» می‌شناسد و حفاظت این رودخانه را به دست بومیان Maori تضمین می‌کند. Audrey Azoulay یادآور می‌شود «سرنوشت انسان و آب، پیوندی جدایی‌ناپذیر دارند. قبیله Whanganui ضرب‌المثلی دارند که می‌گوید: من رودخانه‌ام؛ رودخانه، من است».

وجود این نگاه‌ها و نگاه سرمایه‌گذاران که آب را منبعی می‌دانند که می‌توان ارزش اقتصادی برای آن قائل شد، شکل‌گیری یک نظام استاندارد را برای اندازه‌گیری ارزش آب در تمام جنبه‌های آن دشوار می‌سازد. با وجود این، می‌توان رویکرد یکپارچه‌ای را پی افکند که امکان توجه

همزمان را به ابعاد مختلف آب فراهم آورد، تا بتوان انتخاب‌های سیاستی مناسب را شناسایی نمود. عنصر کلیدی چنین رویکردی، اطمینان‌یافتن از این است که همه ذینفعان، صرف‌نظر از پیشینه یا جنسیت، در ارزیابی‌ها و تصمیم‌گیری مشارکت دارند. اگر می‌خواهیم رویکردمان را به آب، پرمایه‌تر سازیم و فروکاستن منبع را به صرفاً ارزش پولی متوقف کنیم، باید دیدگاه‌های دیگر را به آن بیفزائیم (به ویژه افرادی که مستقیماً دخیل هستند).

غلبه بر تفاوت عقیده‌ها و رسیدن به مصالحه لازم، یکی از بزرگترین چالش‌های مدیریت آب به شمار می‌آید. Gilbert F. Houngbo، رئیس بخش آب سازمان ملل تأکید می‌کند که «زمان آن فرارسیده است که ذینفعان، دیدگاه‌های گوناگون را درباره ارزش‌های آب بشناسند، به زبان آورند و به اشتراک بگذارند.» این مهم به معنای پی‌ریزی ساز و کارهایی است که نه تنها به ذینفعان امکان دهد خودشان را ابراز کنند، بلکه حرف‌شان نیز شنیده شود.

برای نمونه، وقتی پروژه‌های زیربنایی

99

«غلبه بر تفاوت عقیده‌ها و رسیدن به مصالحه لازم، یکی از بزرگترین چالش‌های مدیریت آب به شمار می‌آید.»

66

مهم مطالعه می‌شوند، لازم است همه جنبه‌ها در نظر گرفته شود تا اطمینان حاصل شود که پیامدهای اجتماعی، فرهنگی و محیط‌زیستی آنها دست پائین ارزیابی نمی‌شود. از این رو، رویکرد هزینه-فایده نیازمند توجه به ارزش‌های مختلف آب است. به همین صورت، می‌دانیم که فراهم‌آوردن دسترسی همگانی به آب شیرین سالم و بهداشت در ۱۴۰ کشور کم‌درآمد و با درآمد متوسط، ۱۱۴ میلیارد دلار در سال هزینه خواهد داشت، در حالی که فایده‌های چندگانه اجتماعی و اقتصادی آب سالم را دشوار می‌توان ارزیابی کرد.

این مسائل، محوریت گزارش جهانی آب امسال سازمان ملل را تشکیل می‌دهد.

